

ՎԵՆՆԱՅԻ «ԱՆԻ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ անգամ մենք հաղորդել էինք, որ Վեննայի հայերը կազմել են «Անի» անունով մի ընկերութիւն, որ հաստատուած է արդէն Վեննայի քաղաքապետից: Այժմ մեզ ուղարկուած է ալդ ընկերութեան տպած կանոնադրութիւնը, որի 2-րդ լուրուածը այսպէս է որոշում ընկերութեան նպատակը. — «1) նկ. նպատակն է, քաղաքական խնդիրներէ բոլորովին հեռու՝ ա) անդամաց ընկերական կեանքը զարգացնել. բ) աղքատ և արժանաւոր հայ ուսանողաց՝ ընկ. միջոցներուն ներածին չափ նպաստելու: Կանոնադրութիւնը վաւերացրել է Կայս. — Թագ. կուսակալ Բախներ 1902 մայիս 3-ին և շատ սահմանափակ կազմակերպութիւն ունի, մասնաւոր եթէ ինկատի ունենանք, որ Վեննայի համալսարանում միմիայն մի հատիկ հայ ուսանող կալ և նա ևս մտադիր էր վերջին սեմեստրին Վեննայից տեղափոխուել գերմանական մի ալլ համալսարան:

Յանկայի է, որ ընկերութիւնը մտցնէր իւր նպատակների թուում և մի հալ մատուռ կառուցանելու և Վեննայով լաճախակի երթեկեկող զաղթականներին օգնելու խնդիրը:

ԻՐ ԿԵՆԴՐԱՆՈՒԹԵԱՆԸ 1)

«Արևելք» իր շաբաթ օրուան թիւով հրատարակեց Հայրապետական Կոնդակը որ կը հաստատէ «Ղուկասեան մրցանակ» ին տրամադրութիւնները: Այդ մրցանակը, որ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ շատ չի տարբերիր Յովսէփ Խզմիրեանց գրական մրցանակէն, տարեկան 500 ռուպլի գումար մըն է՝ հալ լեզուի և հալ դպրութեան վրայ բանասիրական լաւագոյն երկատիրութեան հեղինակին նուիրելի: Իր սահմանին մէջ են նաև «հին հալ մատենագիրներին թարգմանութիւն» լուսաբանութիւններով կամ քննադատութիւններով ճոխացրած, եկեղեցական պատմութեան լուսաբանուած հատուածներ, գեղարուեստի հետազոտութիւն, օրէնդիտութեան կամ կանոնադրութեան վերաբերեալ տեսութիւններ և ալլ:

Յարակից պայմանները մեկին կերպով ամփոփուած են Հայրապետական Կոնդակին մէջ, որ հանդիսաւորապէս կարդացուին է թիֆլիսի վանքի թանգարանին բացման օրը, փետրովար 21-ին: Այդ պայմանները անշուշտ իրենց արժանի ուշադրութիւնը պիտի դրաւեն և մրցանակը շահելու գրգիռ մը պիտի ազդեն ձեռնհաս բանասէրներու, որոնք աշխատութեան լալն դաշտմը կը գտնեն իրենց առջև: Բաց ի Գրական

1) «Արևելք» 1902 № 4904.

Յանձնաժողովի անդամներէն՝ ամէն անձ, հալ կամ օտարազդի, պիտի կրնայ մասնակցիլ այս մրցումին, բայց ներկայանալի գործերը միմիայն հայերէն լեզուով պէտք է ըլլան, զրաբար կամ աշխարհաբար:

Լիզական պարագան, այս մրցանակին հաստատման մէջ, սա է թէ անոր հիմնադիրը՝ Պ. Աւետիս Ղուկասեան՝ իր կենդանութեանը ուզեր է վալելիլ իր բարեգործութեան առթելիք հոգեկան հրճուանքը, անձամբ ներկայ գտնուել է Հայրապետական Լոնդակին ընթերցմանը և ամէն տարի—որչափ որ Աստուած կեանք տալ իրեն—պիտի տեսնէ թէ որոնց և ինչպէս կը տրուի իր ապահովուցած 500 ական բուպլիի գումարը:

Ուրեմն ալդ բարեկրօն և գրասէր անձը կուսակից մըն է այն դաշափարին—զոր դործնական ու փալլուն ապացոյցներով հռչակեց Քառնէկի—թէ լաւագոյն է որ հարուստ մը իր իսկ ձեռքով կատարէ իր մտադրած բարեգործութիւնը, փոխանակ ապագայ կտակի մը առաձգականութեանը վատանելու: Եւ մենք որ մեր թերթերուն՝ մէջ աշնչափ համակրանքով պարզեցինք Ամերիկացի միլիառատիրոջը և անոր հետևող ուրիշ օտարազգիներու հոլակապ օրինակները, կարելի չէ որ խորունկ գոհունակութիւն մը չըզգանք երբ Հալ մըն է որ կուտայ միևնոյն օրինակը, թէն նիւթական շատ համեստ սահմանի մը մէջ, Հաւանական է որ ալդ միևնոյն Պ. Աւետիս Ղուկասեանը ինքը եղած ըլլալ նաև Թիֆլիզի վաճօթի թանգարանին հիմնադիրը, ²⁾ կամ գէթ մեծագոյն ու տարողը, բայց առանց ատոր իսկ՝ իր հաստատած Գրական Մրցանակը կը բաւէ զինքը մեզի ճանչցնելու հեռատես ու դիտակից անձ մը, որ տալով չի բաւականաբար ու տալուն եղանակն ալ դիտէ:

Արդ մէկ կողմէ բանասէրները պիտի պատրաստուին մասնակցելու իր մրցանակին, երկրաշունչ ու լուրջ երկասիրութիւններով—որոնց անքաջալեր մնալէն կը զանգատենք շարունակ,—միւս կողմէ utopie մըն է արդեօք լուսալը թէ գտնուին թերևս հարուստներ որոնք ներշնչուին այս գեղեցիկ օրինակէն, իրենք ալ իրենց իղջութեանը ատեն գործադրելու համար որ և է բարեգործութիւն, կրթական, կրօնական կամ գրական ճիւղին վերաբերող:

Ամէն բարեգործութեան մէջ՝ փառասիրութիւնն ալ իր պղտիկ, սքօղուած բաժինը կ'ունենալ մարդուս սրտին մէջ, երբեմն մինչև իսկ իրեն անզգալի ըլլալու աստիճան: Ասոր հակառակը պնդելը՝ բարիքին առթելիք վալելիք ուրանալ պիտի նշանակէր: Արդ, նոյնիսկ այս հալեցակէտէն դիտելով իրողութիւնը, կը տեսնենք որ Պ. Աւետիս Ղուկասեան շատ խելացի կերպով շարժեր է իր անունը սիրելի դարձնելով իր հաստատած Մրցանակովը որ հաւասարապէս հետաքրքրու-

2) Այո, նոյն պ. Ղուկասեանն է հիմնադիր և թանգարանի տէր.

թիւն կը յարժէ արևմտեան ու արևելեան Հայերուն մէջ: Ինքը՝ դեռ երէկ անծանօթ հարուստ մը՝ ալսօր հանրածանօթ մակենաս մը կը դառնայ, և տարիներուն հողովումովը ու Ղուկասեան մրցանակին կանոնադրապէս տրուելովը, պիտի ստանայ ժողովրդականութիւն մը զոր երբեմն տասնեակ հազարներով բուպլի կտակող մը չի գտնէր:

Յոյսէլի իդմիրեանցէն և Աւետիս Ղուկասեանէն ետքը՝ բանասիրական նոր մրցանակի մը հաստատման պատիւը որո՞ւ պիտի վիճակի,— կարելի չէ գուշակել անշուշտ: Բայց միշտ հաճելի է մաղթել որ ալս անգամ ալ մեր հարուստներէն մէկը ըլլար, աչքին առջև ունենալով ալդ երկու գրասէր բարեբարներուն մրցանակները, մեր մտաւոր կեանքին համար անոնց կազդուրիչ ազդեցութիւնը, և մանաւանդ հետեւելով՝ իր մտադրած բարիքը իր կենդանութեանը ընելու առողջ սկզբունքին:

Ս. Գ. ՍԱԹՈՒՆԵԱՆ

«Լուսմարի ընթերցողներին լալտնի է, որ Շուշուալ կոնսլիստորիալի դէմ լարուցուած էր դատ ինչ որ մի մետրիքական կեղծելու մասին, ի միջի որոց և նորա նախագահ սրբ. Գարեգին Սաթունեանի դէմ. լալտնի է նաև թէ ինչպիսի ուժգնութեամբ լաղթանակ տարաւ ճշմարտութիւնը և Սրբազանը նահանգական դատարանի կողմից անպարտ ճանաչուեցաւ: Սպասուում էր սակայն, որ նա՛ւ. դատարանի դատախազը կըողոքէ դատական պալատին: Սակայն անցաւ սահմանեալ ժամանակամիջոցը և ըողոք չներկայացուց:»

Արդ՝ ինչպէս լոււմ ենք հաւատարմաբար աղբիւրներից, գրուում է ալդ հետաքրքրական գործի մանրամասն և պաշտօնական վաւերաթղթերով լի պատմութիւնը, որ շուտով պիտի լանձնուի տպագրութեան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Արժանապատիւ Հայր Խմբագիր,

Նրեք ամսից աւելի է, որ մասնաւոր գործերիս պատճառով գրեթէ շարունակ բացակայելով քաղաքիցս՝ աղատ ու խորմար ժամանակ չունեցալ դժբախտաբար «Լուսմարի» վերջին համարներին որ և է առանձին լօղուածով կամ գրուածեամբ աշխատակցելու:

Թէն հանգիստի լարգելի ընթերցողների համար մի կորուստ չէ կարող լինել անշուշտ, երբ չը կալ իմ անունը «Լու-